

MERÉNYI-METZGER GÁBOR

GRÓF KÁLNOKI SÁMUEL HALÁLÁNAK ÉS TEMETÉSÉNEK BÉCSI ANYAKÖNYVI FORRÁSAI

■ Gróf Kálnoki [Kálnoky] Sámuel (1640–1706) háromszéki főkirálybíró (1686–1699), majd erdélyi alkancellár (1694–1706) és végül kincstartó (1703–1706) életútja már jó-részt ismert és feldolgozott. Bécsben bekövetkezett halálának anyakönyvi forrásait azonban eddig senki nem kereste. Jómagam tehát arra vállalkoztam, hogy megjeljem ezeket a dokumentumokat. Kutatásaimat siker koronázta és így, az alábbi közleményben megismerkedhetünk Erdély egyik legkiemelkedőbb 17. századi történelmi alakjának eredeti bécsi halotti és temetési anyakönyvi bejegyzéseivel.

Gróf Kálnoki Sámuel halála

■ A legújabb magyar életrajzi lexikon közlése szerint köröspataki gróf Kálnoki Sámuel Bécsben, 1706. október 6-án hunyt el.¹ Több más, 21. századi életrajzgyűjtemény viszont azt állítja, hogy az erdélyi alkancellár 1706. október 13-án halt meg a császári fővárosban.²

Egy 2015-ben – a Papp Kinga által írt a Kálnokiakról, illetve a család íráshasználatáról – megjelent kitűnő monográfiában pedig ugyancsak azt olvashatjuk, hogy Kálnoki Sámuel alkancellár és kincstartó 1706. október 13-án távozott az élők sorából.³ Ebben a munkájában a szerző hivatkozik gróf Kálnoki Sámuel – a Román Nemzeti Levéltár Kovászna Megyei Osztályán található – végrendeletére, melyre azt vezették rá, hogy „Tekintetes Nagyságos Köröspataki Kálnoki Sámuel uram, Felsőes Római Császár és kegyelmes Koronás Királyunk Tanácsa, Tekintetes Nemes Erdélynek országának udvari cancellariusza és declarált thesauriusza [...] lelkét az ő Teremtő Istenének az elmúlt 1706. esztendőben, Octobernek tizenharmadik napján szép csendesen megadván.”⁴

Ugyancsak az 1706. október 13-ai dátumot erősíti meg a háromnaponta megjelenő korabeli bécsi újság, a *Wienerisches Diarium*, melynek 1706. október 15-ei bejegyzésében azt olvashatjuk, hogy „Dito [Freitag den 15. October] wurde der Herr Graf Samuel Kalnocky von Köröspatack, der Römisch[chen] Kayser[lichen] Majestät Rath und des Fürstenthumb Siebenbürgen Hof-Canzler wie auch Schatzmeister nachdeme er vorgestern in dem 66. Jahr seines Alters allhier mit Todt abganged”, azaz, tegnapelőtt – tehát október 13-án – köröspataki gróf Kálnoky Sámuel úr, a Római Császári Fenség tanácsosa, az Erdélyi Fejedelemség udvari kancellárja és kincstartója, élete 66 évében elhunyt.⁵

Gróf Kálnoki Sámuel temetése

■ Arról, hogy hová temették el, illetve jelenleg hol nyugszik köröspataki gróf Kálnoki Sámuel, hallgatnak az irodalmi források. Mindössze annyit lehet tudni, hogy az erdélyi alkancellár – a fentebb említett végrendeletében – a következőképpen rendelkezett: „Megvallom, hogy keservesen jut eszembe, ha az Úr Isten itt [azaz Bécsben] rendelné halálomat, csak temetésemet is mint vihetnék véghez [...] még csak temető hely sem lenne, azt pedig kívánnám, hogy lenne itt, az augustinianusok templomában, és mielőtt az Úr Isten kiszólítana ez világból, 24 óra múltán mentest temetessenek el simplicissime, minden pompa nélkül.”⁶

A már említett bécsi újság, azonban egyértelműen megírja, hogy Kálnoki Sámuel alkancellár és kincstartó „in der Kirchen deren WW. EE. PP. Ord. Erem. S. P. Augustini, auff der Landstrassen / zur Erd bestattet”.⁷ Tehát a grófot – a végrendeletében írt ren-

delkezésének megfelelően – valóban a bécsi landstrassei Ágoston-rendi templomban helyzeték örök nyugalomra.

A még III. (Szép) Frigyes osztrák herceg által, 1327-ben alapított és 1349-ben felszentelt bécs-belvárosi Szent Ágoston római katolikus plébániatemplom, az Augustinerkirche (1010 Wien, Augustinerstr. 7.) a későbbi császári udvar egyik „hivatalos” temploma volt. Itt tartották a Habsburg-család számos tagjának esküvői ceremóniáját, mint például 1736-ban Mária Terézia főhercegnőjét, 1854-ben I. Ferenc József császáráét, 1881-ben pedig Rudolf trónörökösét. A templom Loretto-kápolnájában található az ún. szívkamra (Herzgruft), melyben 1654 és 1878 között a császári család 54 tagjának a szívét helyezték el ezüst urnákban.⁸

Az osztrák szakirodalmi forrásokban azonban – a fenti tényeken kívül – nincs szó az Augustinerkirche kriptájának „lakóiról”.⁹ Sajnálatos módon összeírás soha nem készült az itt eltemetett személyekről, a kripta pedig jelenleg teljesen le van zárva, mint azt a Szent Ágoston Plébánia (Pfarre St. Augustin) irodavezetője, Ursula Lechner közölte velem.¹⁰

Gróf Kálnoki Sámuel halálának és temetésének bécsi anyakönyvi forrásai

■ Mivel köröspataki gróf Kálnoki Sámuel római katolikus vallású volt, a figyelmem a helyi római katolikus plébániák felé fordult. Nehézséget okozott azonban, hogy a 18. század elején Bécs belvárosában, azaz a „Ringen” belül négy római katolikus egyházközség (Hofburgpfarre, Pfarre St. Michael, St. Stephan, Schottenpfarre), valamint négy, saját anyakönyvekkel rendelkező kórház, illetve templom (Bürgerspital, Hofspital, Armenhaus, Kirche Maria am Gestade) működött. A külvárosában, azaz a „Gürtelen” belül pedig további négy plébánia, illetve kórház (Pfarre Gumpendorf, Pfarre St. Leopold, Pfarre St. Ulrich, Spital St. Marx) vezetett matrikulákat.¹¹

Hosszas kutatás után, végül a Szent István Érseki és Székesegyházi Levéltárban (Archiv der Metropolitan- und Domkirche zu St. Stephan in Wien), a Szent István Plébánia (Pfarre St. Stephan) matrikuláiban találtam meg Kálnoki erdélyi alkancellár és kincstartó eredeti halotti- és temetési anyakönyvi bejegyzéseit.

Gróf Kálnoki Sámuel halotti anyakönyvi bejegyzése

■ A bécsi Szent István Érseki és Székesegyházi Levéltár (Archiv der Metropolitan- und Domkirche zu St. Stephan in Wien) őrizetében található, német nyelvű halotti matrikula adatai szerint „Hoch- und Wohlgebohren Herr Herr Graff Samuel Kalnoky v[on] Kórospatak”, azaz, méltóságos és nagyságos köröspataki gróf Kálnoki Sámuel úr 1706. október 13-án hunyt el és a földi maradványait 1706. október 15-én helyzeték örök nyugalomra „zu P. P. Augustiner auf der Landstr”, azaz, az Ágoston-rendi atyák landstrassei templomában.¹²

Gróf Kálnoki Sámuel temetési anyakönyvi bejegyzése

■ Az ugyancsak a bécsi Szent István Érseki és Székesegyházi Levéltárban (Archiv der Metropolitan- und Domkirche zu St. Stephan in Wien) található, német nyelvű temetési anyakönyvi bejegyzéséből pedig megtudhatjuk, hogy az 1706. október 15-én „auf der Landstrassen zu der P. P. Augustiner”, azaz, az Ágoston-rendi atyák landstrassei templomában eltemettet, „alt 66 Jahr”, azaz, 66 éves „Hoch- und Wohlgebohren H. H. Graff Samuel Kalnoky v[on] Kórospatak”, azaz, méltóságos és nagyságos köröspataki gróf Kálnoki Sámuel úrnak, „der Römisch[chen] Kayser[lichen] Majes[tät] Rath, Siebenbürgische Hoff-Canzler, und Schatzmeister in Fürstenthumb Siebenbürgen”, azaz, a Római Császári Fenség tanácsosának, erdélyi udvari kancellárnak és az Erdélyi Fejedelemség kincstartójának, továbbá „Sepsi, Kézdi et Orbai” urának a temetési költsége összesen 73 forint 14 krajcárt tett ki. A kiadások tételes felsorolásából pedig kiderül, hogy a főszékesegyházi kanonok 24 forint, a plébániai lelkész úr 6 forint, a zenész (orgonista) 10 forint, a templomszolga fél forint, a hat koporsóvivő 4 és fél forint anyagi juttatást kapott. De fizetni kellett a ravatalért, a koporsóért, a szemfedőért, a lovakért és a kocsiért is.¹³

■ JEGYZETEK

1. *Új magyar életrajzi lexikon*. III. Főszerk. Markó László. Bp., 2002. 708.
2. Heckenast Gusztáv: *Ki kicsoda a Rákóczi-szabadságharcban?* Életrajzi adattár. Bp., 2005. 216; Markó László: *A magyar állam főméltóságai Szent Istvántól napjainkig*. Bp., 2006. 428.
3. Papp Kinga: *Tollforgató Kálnokiak. Családi íráshasználat a 17–18. századi Erdélyben*. Kvár, 2015. 54.
4. Papp: i. m. 249.
5. *Wienerisches Diarium* (a továbbiakban WD) 1706. Nr. 334. S. 2.
6. Papp: i. m. 255.
7. WD, 1706. Nr. 334. S. 2.
8. Juhász László: *Bécs magyar emlékei*. Bp., 1993. 57; Lóránt László Endre: *Bécs*. Bp., é. n. 142; etc.
9. Franz Hlawati: *Die Krypta in der k. k. Hofpfarrkirche St. Augustin* In: *Monatsblatt des Alterthums-Vereines zu Wien*. Wien, 1902. 37; Peter Pleyel: *Friedhöfe in Wien vom Mittelalter bis heute*. Wien, 1999; Johannes Ramharter: *Die wiederentdeckte Gruft der Augustiner-Kirche St. Rochus und St. Sebastian auf der Landstraße*. In: *Wiener Jahrbuch für Kunstgeschichte*. XL Wien, 1987. 289–295; etc.
10. Ursula Lechner írásbeli közlése (Wien, 2015. szeptember 2.)
11. <http://www.familia-austria.at/index.php/de/forschung-und-service/netzrecherche/132-beitraege/763-matrikenverzeichnisse>
12. Archiv der Metropolitan- und Domkirche zu St. Stephan (a továbbiakban: AMDStS). Sterbebuch der Dompfarre St. Stephan. Tom. XVIIb. Fol. 570.
13. AMDStS. Bahrleibuch der Dompfarre St. Stephan. Tom. XL Fol. 180.

